

IN MEMORIAM

dr. sc. Josip Lovrić, profesor emeritus
(1928. – 2012.)

U ponedjeljak, 26. studenoga 2012. preminuo je dr. sc. Josip Lovrić, profesor emeritus Sveučilišta u Dubrovniku, alias Jozo Lovrić Jadrijev. Preminuo je gospodar Jozo. Preminuo je čovjek koji je ujedno bio inženjer brodogradnje, pomorski stručnjak, znanstvenik, izumitelj, publicist, urednik i pisac.

Josip Lovrić rodio se 3. kolovoza 1928. u Dubrovnik gdje je završio osnovno školovanje i klasičnu gimnaziju. Paralelno je pohađao i glazbenu školu te bio član gradskog orkestra. Diplomirao je 1952. godine na Brodograđevnom odjelu Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Od 1952. do 1953. godine radio je kao referent u Generalnoj direkciji pomorskih brodogradilišta u Rijeci. Bio je šef pogona u Brodogradilištu "Viktor Lenac" u Rijeci, od 1954. do polovine 1956. godine. Drugu polovicu 1956. godine proveo je kao strojarSKI pripravnik na prekooceanskome teretnom parobrodu Banija, posljednjemu iz naše flote koji još bio ložen ugljenom, radi stjecanja osobnog iskustva o brodskim tehnologijama u nestajanju. Od 1957. do 1970. godine bio je vještak Međunarodnoga registra brodova "Bureau Veritas" i Pariza, sa sjedištem u Rijeci. U istom svojstvu proveo je 1958. godinu u Francuskoj. Specijalizirao se za kvarove brodskih sustava i brodske havarije te postao stručnjak u vještačenju iz toga područja. Od 1971. do polovine 1987. godine bio je tehnički direktor brodarske kompanije "Atlantska plovidba" u Dubrovniku, gdje se posebno angažirao na terotehnoškom pristupu u održavanju i projektiranju broda i na modernizaciji obrazovanja kadrova u pomorstvu, istražujući optimalnu organizaciju rada na brodovima suvremene tehnologije. Iz toga razdoblja datira i njegov referat "Suvremena brodska tehnologija i novi profil pomorskih kadrova", iz 1978. godine, koji je zbog iznesenoga nekonvencionalnog pristupa izazvao dugu i žučnu polemiku na radiju i u novinama. Tijekom

toga razdoblja je i predavač na Višoj pomorskoj školi u Dubrovniku.

Godine 1979. postavljen je za glavnoga urednika znanstvenoga časopisa za more i pomorstvo „Naše more“, osnovanoga u Dubrovniku 1919. godine, koji tako pripada najdugovječnijim pomorskim časopisima u svijetu. Dužnost glavnoga urednika kontinuirano je obavljao sve do svoje smrti, za koje je vrijeme bitno pridonio unapređenju kvalitete i citiranosti toga časopisa.

Godine 1980. doktorirao je na Fakultetu strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu s disertacijom „*Optimalizacija osnivanja i korištenja broda primjenom analize pouzdanosti brodskih sustava*“. Nedugo potom počeo je predavati na poslijediplomskom studiju toga Fakulteta. Postupno napreduje u znanstvenome i nastavnom zvanju, pa je 1986. godine izabran za znanstvenoga savjetnika i redovitoga sveučilišnog profesora.

Od samoga početka svoje inženjerske karijere bavio se teorijskim problemima. Prve je stručne radove objavio 1953. godine i otad još 18 vrlo opsežnih i velik broj manjih stručnih radova. Tomu valja dodati 21 znanstveni rad, kao i izvjestan broj eseja povezanih s problematikom života i rada pomoraca na brodu i kopnu.

Od 1982. do 1986. godine bio je prvi pročelnik Sekcije za brodarstvo Znanstvenog savjeta za pomorstvo JAZU (danas HAZU), a zatim postaje njezin redoviti član.

Godine 1987. izabran je za dekana Pomorskog fakulteta u Dubrovniku, te se posvećuje u potpunosti sveučilišnom radu i karijeri. Uvodi u našu pomorsku struku novu disciplinu: *brodsku terotehnologiju*, čime je dao značajan doprinos teorijskomu pristupu projektiranju i održavanju broda. Godine 1989. objavio je monografiju *Osnove brodske terotehnologije*, prvu takvu knjigu u nas; ona je postala dijelom bazične

literature na svim pomorskim i brodograđevnim učilištima u Hrvatskoj.

Od 1987. do 1998. godine bio je član Matične komisije za izbor u znanstveno-nastavna zvanja iz područja brodogradnje, strojarstva i tehnologije prometa.

Godine 1990. izabran je za rektora Sveučilišta u Splitu, i tu je dužnost obnašao do kraja 1992. godine. To su bila prijelomna vremena u kojima je svojim smirenim pristupom odigrao vrlo pozitivnu ulogu.

Ponovno je 1993. godine izabran za dekana Pomorskog fakulteta u Dubrovniku i tu je dužnost obnašao do konca 1996. godine.

Dana 3. siječnja 1997. imenovan je rektorom Veleučilišta u Dubrovniku - *Collegiuma Ragusinuma*. Tu je dužnost obnašao do 30. rujna te godine. Bilo je to tada prvo veleučilište u Hrvatskoj osnovano prema europskim standardima, za što se, svojim autoritetom svesrdno zalagao, kao za prvu, prijelaznu fazu do osnivanja Sveučilišta u Dubrovniku.

Koncem 1997. godine odlazi u mirovinu, pa je 1998. godine izabran profesorom emeritusom na Veleučilištu, a potom i na Sveučilištu u Dubrovniku. Nastavlja obavljati dužnost glavnoga urednika časopisa „Naše more“, kojemu je izdavač Sveučilište u Dubrovniku, te voditelja skupine mladih istraživača na multidisciplinarnome znanstvenoistraživačkom projektu „Inaktivacije planktonskih organizama u brodskom vodenom balastu hidrodinamičkim silama u vrtlogu“, sve do posljednjih dana svojega života.

Kao istraživač, javno se u medijima i na stručnim skupovima angažirao u zaštiti obalnog mora od unosa stranih organizama brodovima, zalažući se za proglašenje Jadrana *Posebno osjetljivim morskim područjem* i za zabranu izvoznih terminala za sirovine na njegovim obalama.

U veljači 2005. godine postao je predsjednikom Savjeta Sveučilišta u Dubrovniku.

Bio je član i osnivač Hrvatske akademije tehničkih znanosti (HATZ – Zagreb) pa zatim njezin član - emeritus. Član je i francuske *Academie Europeenne* iz Pariza.

Od 1971. godine član je upravnog tijela „Društva prijatelja dubrovačke starine“, ugledne volonterske udruge koja već desetljećima skrbi o utvrdama i drugoj kulturnoj baštini dubrovačkoga kraja.

Za svoj rad primio je mnoga priznanja a posebno je bio ponosan na dodijeljenu mu *Nagradu Dubrovačko-neretvanske županije* 1997. godine za iznimna postignuća i doprinos pomorskoj misli, za doprinos na

znanstvenoistraživačkom polju, za doprinos aktualnoj reformi visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj i za doprinos dubrovačkome kulturnom krugu. Tomu valja pridodati i *Priznanje za izniman doprinos Sveučilišta u Dubrovniku*, 2009. godine, u povodu 50 godina visokog obrazovanja pomoraca u Dubrovniku i 90 godina od pojave časopisa „Naše more“

Inženjer Josip Lovrić cijelu je svoju stručnu karijeru posvetio postizanju maksimalnoga sinergijskog efekta dviju grana pomorstva – brodogradnje i brodarstva. Jedan je od rijetkih koji se u takav izazov upustio i koji je u tome imao uspjeha. Uspio je, naime, da mnoge probleme brodarstva počne rješavati hrvatska brodogradnja pri osnivanju i gradnji broda, a da hrvatsko brodarstvo anticipira tehnološke inovacije što ih nudi brodogradnja i uporabi ih za vlastiti probitak. U takvu interdisciplinarnom pristupu postigao je da projekt broda postane zajednički proizvod brodar/naručitelja i brodogradilišta i da se ugovor o gradnji sačini bez (konvecionalnih) fiksnih parametara, kao što su brzina, snaga i nosivost broda. No, danas je to samo povijest.

Uz istraživanja koja je obavljao u svojoj inženjersko-menadžerskoj praksi, znanstvenik i izumitelj doktor znanosti Josip Lovrić bio je voditelj nekoliko znanstvenih projekata pod skraćenim naslovom „Balastne vode“, što ih je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Riječ je o sprečavanju unosa „stranih“ morskih organizama u (naše) priobalno more. Taj problem pritišće sve obalne zemlje, a nadasve one s razvijenom marikulturom i primorskim turizmom. Josip Lovrić postavio je tezu da balastne vode treba tretirati („sterilizirati“) na brodu tijekom plovidbe, i da pokuse u laboratoriju valja raditi s „domaćim“ organizmima kako bi se izbjegao rizik unosa „stranih“ organizama omaškom. Postavljeni cilj nove metode bio je inaktivirati planktonske organizme u brodskome vodenom balastu samim vrtloženjem mora pri usisavanju kroz hidrociklon. Znanstvena je hipoteza pretpostavljala da je, uz odgovarajuću akceleraciju i naglu dekompresiju, moguće u vrtlogu hidrociklona pri usisavanju okolnog mora postići uvjete smrtonosne za planktonske organizme u balastu. To je i dokazano na brodskom pilot uređaju pa je ta metoda zaštićena patentom.

Sveučilišni profesor Josip Lovrić još je kao rektor Sveučilišta u Splitu aktivno surađivao s tvorcima tada novoga hrvatskog zakona o visokom obrazovanju, koji je takvo obrazovanje ustrojivao u dva smjera: sveučilišnome i stručnom. Shvativši korist takva

zapadnoeuropskog ustroja za osuvremenjivanje znanosti u Hrvatskoj i povećanje učinkovitosti njezinih proizvodnih potencijala, te samu bit takva dvojna pristupa, izraženu kroz maksimu: jednakovrijedno, ali drukčije - kao ponovni dekan odmah je potaknuo raspravu na Pomorskom fakultetu u Dubrovniku o budućnosti i njegovoj transformaciji u veleučilište, obrazlažući prednosti veleučilišnih programa za pomorce (koji se tako mogu postupno školovati i preusmjeriti u „kopnena“ zanimanja), ali i za ostalu studentsku populaciju jer će imati na raspolaganju veći izbor mogućih zanimanja. Ta iskustva stečena na Veleučilištu u Dubrovniku, poslije će mnogo pomoći pri osnivanju Sveučilišta u Dubrovniku.

Pisac Josip Lovrić bavio se i književnim radom. Pisao je pod pseudonimom Jozo Lovrić Jadrijev. Počeo je s poezijom. Objavljivao je u književnim tjednicima i časopisima (*Telegram*, *Dometi*, *Dubrovnik* i drugim). Pjesme su mu kratke i hermetične. Objavljeni opus, uključivo i zasebna zbirka pjesama *Uz more kamen*, nevelik je. Pisao je i kratke priče s jakim poetskim nabojem.

Poseban je pak njegov dramski opus. Zanimljiv je i po tematici i po jeziku, ali jednako tako i po osebujnom pristupu oblikovanju dramske situacije kratkim dijalozima (iznimka su njegove antidrame), izbjegavajući gotovo u potpunosti monologe, ne postičući kulminaciju tek na kraju drame, već na kraju svakoga čina. Glavnina je njegovih dramskih tekstova napisana na dubrovačkom „gradskom“ govoru iz sredine dvadesetog stoljeća. Na modelu maloga primorskog grada, on propitkuje sudbine običnih ljudi u različitim okolnostima, kakve im nameću prilike, kao i oni sami svojim slabostima i neostvarivim željama.

Kad je 1983. godine komedija *Mare Fjočica* praižvedena na pozornici Kazališta Marina Držića, Marija Grgičević u svojoj je kritici, između ostaloga, napisala: „Predstava „Mare Fjočica“ bi se po svojoj popularnosti kod dubrovačke publike gotovo mogla mjeriti sa Stulićevom „Katom Kapuralicom“ ili Šehovićevom „Ereditati“. Piščev komediografski nerv dolazi do izraza u slikanju ambijenta, nizanju dijaloških žanr-sličica, oblikovanju lica živim kolokvijalnim izrazom dijaloškog izričaja vrlo poticajnim za glumce (...). Taj je dijalog s jedne strane sposoban jezgrovito predstaviti dramska lica (...) dok je istodobno u njemu sadržana prava riznica izvornih oblika dubrovačkog govora u nestajanju.“ Značajno je napomenuti da u tiskanome obliku toga kazališnog teksta (kao ni u zbirci dramoleta *Razgovori ispod volta*) nisu naznačeni likovi koji izgovaraju svoje riječi, već se to razumije iz samog dijaloga. S tim u vezi Slavica

Stojan, između ostalog, kaže: „Pisanje u dramskoj formi kao jedan od mogućih oblika egzistiranja dramskog djela, tzv. drama za čitanje, jedva da se i sreće u kojega dramskog pisca. Jozo Lovrić, međutim, smatra prostor knjige i čin čitanja jednim od oblika svoje prisutnosti, ne odričući se istodobno ni kazališne egzistencije“. *Mare Fjočica* je potom snimljena u javnim prostorima stare gradske jezgre i prikazana je na Hrvatskoj televiziji u nekoliko navrata; posljednji put u 2010. godini.

Dramsku trilogiju *Greb* objavila je Biblioteka D časopisa Dubrovnik 1984. godine. Recenzent Joško Juvančić između ostaloga kaže: „Drama snagom svog naboja i aktualnošću teme o moralnom padu jednog društva umnogome nadilazi uske okvire dubrovačke provenijencije i postaje značajnim prilogom suvremenoj hrvatskoj dramaturgiji.“ Treba napomenuti da se Lovrićevi likovi općenito ne bave politikom, ali se politika neizbježno bavi njima, najčešće na njihovu štetu. U tom kontekstu možda treba gledati na činjenicu da je tijekom 80-ih godina dvadesetoga stoljeća *Greb* dva puta bio stavljen na repertoar Kazališta Marina Držića i, nakon prvih čitačkih proba, skinut bez komentara.

Dramski ciklus *U vezi s Martom*, sastavljen od pet dramoleta, objavljen je kao zasebna knjiga 1989. godine, također u Biblioteci D časopisa Dubrovnik. Natječajna komisija za stimuliranje scenskog stvaralaštva (Zagreb, 20. studenoga 1987.) u sastavu: Darko Gašparović, Zvonimir Mrkonjić, Rikard Simonelli i Mladen Škiljan, poduprla je taj tekst u kategoriji „originalno dramsko djelo“ uz sljedeće obrazloženje: „*Nadovezujući se na vojnovićevsku tradiciju u našoj dramaturgiji, Lovrić pažljivo, vješto i uspješno razvija fabularno tkivo svoje drame, stvara u izvjesnom smislu klasičan zaplet, oblikuje jasno profilirane likove i gradi dojmljivu atmosferu (...). Autor je umio finalom, zamišljenim u izrazitoj suprotnosti s vojnovićevskom konvencijom, neočekivano u posve drugačijoj vizuri osvjetliti cjelokupnu dramsku radnju.*“

I komedija *Ugovna* dobila je potporu istovrsne komisije, ovoga puta u sastavu: Tomislav Lipljin, Kazimir Klarić, Mladen Martić, Igor Mrduljaš i Vjekoslav Vidošević, uz obrazloženje (Zagreb, 11. lipnja 1990.): „*UGOVNA* Jozina Lovrića Jadrijeva pripada očividno mediteranskom duhovnom krugu iz kojeg crpi osobitu vrstu humorizma. Snažno je obilježava i razlikuje dubrovački mentalitet, prepoznatljivost lokaliteta i napose jezični idiom. Autor je neporecivo duhovit na onaj specifični crnohumoran način kakav obilježava Mediterance (...). Iz prožimanja okrutnosti i sućuti Lovrić gradi svoj neobični dramski svijet koji čak i u povremenoj dramskoj nespretnosti odiše autentičnošću i učinkovitošću.“

Ta je komedija objavljena zajedno s *Marom Fjočicom* i komedijom *Matrimonijo* u skupnoj knjizi

drama i dramoleta *S morem u dosluhu*, u Dijelu II., pod naslovom „Komedijske ili kako vam drago“. Sve su one pisane dubrovačkim govorom. U Predgovoru Slavica Stojan, između ostaloga, piše: „*Slijedeći književnu tradiciju i Lovrić se ogledao u adaptaciji Goldonijeva komediografskog umijeća. Komedijsku „Matrimoniju“ napisao je prema motivima Goldonijeva „Sior Toderò brontolon (...)“; prenijevši ga (...) u krilo početka ovog (20.) stoljeća u Dubrovnik. Radnja je isključivo svedena na obiteljske peripetije prouzročene generacijskim jazom i gramzljivošću pa stoga vremenska naznaka gotovo da i nema značaja.“*

U Dijelu I. te knjige, pod naslovom „Razgovori ispod volta“, objavljeno je 14 dramoleta, na dubrovačkom govoru ili na mornarskom „paragovoru“ sporazumijevanja (kao npr. *Na sidrištu - jednočinka za četiri jezika i troglasnu zviždaljku*), i svi su izvedeni na hrvatskom radiju u okviru emisije „Pomorska večer“.

Dio III. knjige, pod naslovom „Snoviđenja“ obuhvaća monodramu *Manjanjorgo*, te drame *Kvar* i *Ruke*. Sve su pisane hrvatskim standardnim književnim jezikom. Uvodničarka u Predgovoru, između ostaloga, piše: „*Prikaz ljudske usamljenosti, istraživanje svijesti (...) to je prostor u kojemu Lovrić plete dramsko tkivo u „snoviđenjima“. Moglo bi se za Lovrićeve teme reći „sam protiv svih“. U „Manjanjorgu“...je pokušao prikazati čovjeka u svoj njegovoj golotinji (...) kad je suprotstavljen priviđenju (...) motivu prisutnome (...) ne samo od Shakespeareova razdoblja, već mnogo prije njega u grčkom teatru...U drami Ruke ponovno je zaokupljen temom usamljenosti. Njezin junak je genijalac slikar (...) koji sa svojim prijateljem dijeli ideal čistog umjetnika odbijajući kompromis (...). Antidrama se nameće u svakom razmišljanju o fabulativnoj*

osnovici ovih Lovrićevih dramskih oblika...I onda kad se doživljavaju čudne pustolovine (drama „Kvar“), one nemaju duboka mitska značenja; Lovrić ne ide za atmosferom tzv. uzvišenih mjesta.“

Uza sve rečeno, Jozo Lovrić Jadrjević nikad nije bio član (bilo kojega) društva književnika.

S gospodarom Jozom izgubili smo ne samo kolegu i suradnika, ne samo inženjera brodogradnje, pomorskog stručnjaka, znanstvenika, izumitelja, publicista, urednika i pisca već posebno - prijatelja. Izgubili smo dragu osobu kojoj je svaka rečenica bila vic, rečenica koja je širila optimizam, rečenica koja je s njegovim godinama svima nama postajala sve potrebnijom. Izgubili smo čovjeka koji je znao da će i sutra doći novi dan i da je vrijedno bit strpljiv, uporan i dosljedan. Izgubili smo čovjeka koji je uvijek skroman, pošten i vođen osjećajem odgovornosti, iza suzdržane vanjštine krio veliku osjećajnost. Njegovo djelovanje bilo je uvijek usmjereno k jednoj želji: da svu svoju snagu iskoristi za dobrobit svoje radne sredine, za dobrobit mladih znanstvenika ovoga Sveučilišta i za dobrobit našega Grada. Onaj koga je smatrao svojim prijateljem, uvijek se mogao pouzdati u njega. I poradi toga njegova obitelj može biti ponosna.

Zato veliko hvala gospodaru Jozu za sve ono što je uradio na polju visokoga obrazovanja i znanosti, za njegov doprinos u intelektualnoj i kulturnoj sferi Grada Dubrovnika, za njegov doprinos u osnivanju Sveučilišta u Dubrovniku, za prijateljstva koja smo razvili, i za sve ono što ćemo crpiti i koristiti se time u konzultacijama s njegovom misli.

prof. dr. sc. Mateo Milković